

УДК 347.7:347.9:346.9

DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.04.1.53>

ПИТАННЯ УЧАСТІ ПАТЕНТНОГО ПОВІРЕНОГО У СУДОВОМУ РОЗГЛЯДІ СПОРІВ ЩОДО ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Єфімов О.М.,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри приватного права,
Київського національного економічного університету
імені Вадима Гетьмана
ORCID: 0000-0003-1751-4780
e-mail: oleksandr.yefimov@yefimov-partners.com

Білоусова Н.О.,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри приватного права,
Київського національного економічного університету
імені Вадима Гетьмана
старший науковий співробітник
Науково-дослідного інституту інтелектуальної власності
Національної академії правових наук України
ORCID: 0000-0003-4134-0856
e-mail: bilousova.nina@kneu.edu.ua

Брошко Н.І.,

аспірантка
Київського національного економічного університету
імені Вадима Гетьмана
ORCID: 0009-0006-8798-5974
e-mail: nataliia.brozhko@yefimov-partners.com

Єфімов О.М., Білоусова Н.О., Брошко Н.І. Питання участі патентного повіреного у судовому розгляді спорів щодо прав інтелектуальної власності.

У статті підняте питання необхідності наділення патентного повіреного України спеціальною процесуальною правосуб'єктністю з представництва учасників справ стосовно прав інтелектуальної власності. Наголошується на тому, що спори з питань інтелектуальної власності мають особливості, які вимагають залучення до участі у судовому розгляді справи патентних повірених, які мають відповідну технічну освіту, розуміються на особливостях складання матеріалів патентної заявки та іншої патентної документації, а також компетентні у формальних процедурах, пов'язаних із отриманням патенту. На підставі аналізу іноземного досвіду, зокрема США, Великобританії, ЄС, запропоновано запровадити диференціацію атестування патентних повірених: із правом судового представництва та без такого права (за вибором кандидата). Також обґрунтовується надання можливості вже зареєстрованим патентним повіреним, які бажають отримати компетентності для професійного представництва у суді у справах щодо прав інтелектуальної власності, проходження додаткового навчання і атестації задля набуття ними права надавати професійні послуги із представництва у суді при розгляді справ щодо інтелектуальної власності. Запропоновано визначити права, обов'язки, професійні заборони та юридичну відповідальність патентного повіреного України, окресливши його спеціальну процесуальну правосуб'єктність у сфері інтелектуальної власності. Пропонується закріпити спеціальну процесуальну правосуб'єктність патентного повіреного у спеціальних законах у сфері інтелектуальної власності або у спеціальному законі, який би встановлював правовий статус патентного повіреного України, або якщо все ж запрацює Вищий суд з питань інтелектуальної власності, – у законі, яким буде регулюватися діяльність цього судового органу. Запропоновано розширити визначення правничої допомоги спеціалізованою професійною правничою допомогою у сфері інтелектуальної власності, яку надають патентні повірені України. Сформульовано визначення «спеціалізованої правничої допомоги у сфері інтелектуальної власності» як «надання правничих послуг, спрямованих на забезпечення реалізації та захисту прав інтелектуальної власності, їх відновлення у разі порушення».

Ключові слова: патентний повірений, процесуальне представництво, захист прав інтелектуальної власності, правнича допомога.

Efimov O.M., Bilousova N.O., Brozhko N.I. The issue of the participation of the patent attorney in the legal proceedings of disputes regarding intellectual property rights.

The article raises the issue of the need to endow a patent attorney of Ukraine with a special procedural legal personality for the representation of participants in cases related to intellectual property rights. It is emphasized that intellectual property disputes have features that require the involvement of patent attorneys who have the appropriate technical education, understand the features of drafting patent application materials and other patent documentation, and are also competent in formal procedures related to obtaining a patent. Based on the analysis of foreign experience, in particular the USA, Great Britain, and the EU, it is proposed to introduce a differentiation of certification of patent attorneys: with the right of judicial representation and without such a right (at the candidate's choice). It is also substantiated to provide an opportunity for already registered patent attorneys who wish to obtain competence for professional representation in court in disputes regarding intellectual property rights, to undergo additional training and certification in order for them to acquire the right to provide professional representation services in court when considering cases regarding intellectual property. It is proposed to define the rights, obligations, professional prohibitions and legal responsibility of the patent attorney of Ukraine, outlining his special procedural legal personality in the field of intellectual property. It is proposed to enshrine the special procedural legal personality of the patent attorney in special laws in the field of intellectual property or in a special law that would establish the legal status of the patent attorney of Ukraine, or if the High Court on Intellectual Property becomes operational, in the law that will regulate the activities of this judicial body. It is proposed to expand the definition of legal assistance with specialized professional legal assistance in the field of intellectual property provided by patent attorneys of Ukraine. The definition of «specialized legal assistance in the field of intellectual property» is formulated as «providing legal services aimed at ensuring the implementation and protection of intellectual property rights, their restoration in case of violation».

Key words: patent attorney, procedural representation, protection of intellectual property rights, legal assistance.

Постановка проблеми. Специфіка спорів у сфері інтелектуальної власності, а особливо патентних спорів, передбачає необхідність залучення до представництва учасників справи не лише адвокатів, які володіють знаннями процесуального права, але і патентних повірених (представників у справах інтелектуальної власності), які розуміються на специфічній materії права інтелектуальної власності, зокрема, патентного права. Проте вітчизняне законодавство не відносить професійні послуги патентних повірених до правничих послуг та не передбачає права патентного повіреного здійснювати професійне представництво учасника справи у суді. Натомість досвід таких країн, як США, Великобританія, а також ЄС передбачає спеціальну процесуальну правосуб'єктність патентних повірених, що необхідно проаналізувати з метою запровадження в Україні найкращих напрацювань із цього питання.

Мета дослідження: проаналізувати правове забезпечення участі патентного повіреного у судовому розгляді спорів з питань інтелектуальної власності, зокрема патентних спорах, з метою надання професійної допомоги учасникам справи у якості процесуального представника.

Стан опрацювання проблематики. Торкаючись судового захисту прав інтелектуальної власності, в юридичній літературі здебільшого наголошувалося на необхідності створення в Україні спеціалізованого суду [1], приділялася увага організаційно-правовим засадам створення і функціонування Єдиного патентного суду ЄС (Unified Patent Court, далі – ЄПС), який запрацював 1 червня 2023 року. Зокрема, Г.О. Андрощук та Л.І. Работягова [2] висвітлювали організаційні та економіко-правові аспекти функціонування ЄПС; О.О. Соколова [3] приділила увагу ролі ЄПС у подоланні розбіжностей у тлумаченні патентного права з метою встановлення правової визначеності у цій сфері відносин; Проте, поза увагою науковців залишилися правові засади участі у судовому процесі патентних повірених в якості професійного представника учасника справи з метою реалізації ним повноважень щодо захисту прав інтелектуальної власності.

Виклад основного матеріалу. Не дивлячись на те, що історія із запуском в Україні суду спеціальної юрисдикції у сфері інтелектуальної власності вже серйозно затягнулася, – є надія, що настане момент, коли Вищий суд з питань інтелектуальної власності розпочне свою діяльність, натомість наразі спори щодо прав інтелектуальної власності розглядають господарські, загальні та адміністративні суди у позовному провадженні відповідно до загальних правил підвідомчості та підсудності, встановлених процесуальними законами. Категорії справ, які, як планується, будуть

відноситися до юрисдикції Вищого суду з питань інтелектуальної власності, визначені у частині 2 статті 20 ГПК України[4], будуть розглядатися цим спеціалізованим судом за правилами господарського судочинства.

Юристи, які практикують у сфері інтелектуальної власності, погодяться, що спори цієї категорії мають значну специфіку, виходячи із особливостей самого об'єкту, насамперед - ті, що стосуються порушення патентних прав або визнання їх недійсними. Ми робимо акцент саме на патентних спорах, бо вони найбільше містять технічних параметрів, які визначальним чином впливають на права учасників справи. Так, для визнання патенту порушеним потрібно аналізувати такий юридичний аспект права, що випливає із патенту на винахід (корисну модель), як його обсяг. Відповідно до частини 5 статті 6 Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі»[5] обсяг права на винахід (корисну модель) визначається формулою винаходу (корисної моделі), яку може зрозуміти і розтлумачити фахівець, який має відповідну технічну освіту, розуміється на особливостях складання матеріалів патентної заявки та іншої патентної документації, а також компетентний у формальних процедурах, пов'язаних із отриманням патенту. Отже без спеціальних знань у галузі технічних наук неможливо дати правову оцінку ситуації з порушенням патенту. Інша категорія патентних спорів - спори про визнання недійсними патентних прав, як правило, вимагають встановлення або спростування таких критеріїв патентоздатності винаходу як новизна та винахідницький рівень, що вимагає визначення та аналізу рівня техніки на певний момент у часі, наявності неочевидності технічного рішення для фахівця, знання вимог до патентної заявки та реєстраційних процедур, - це царина патентних повірених України.

Правовий статус патентних повірених України, які пройшли необхідну атестацію та внесені до спеціального державного реєстру, визначений Положенням про представників у справах інтелектуальної власності (патентних повірених) [6] (далі – Положення), у Розділі I пункті 3 якого діяльність патентного повіреного визначена як «незалежна професійна діяльність щодо надання послуг, пов'язаних з набуттям, здійсненням та захистом прав на об'єкти інтелектуальної власності, представництва інтересів осіб в УКРНОІВІ, Мінекономіки, а також у відносинах з фізичними та юридичними особами». Вітчизняні патентні повірені надають свої послуги в межах обраної спеціалізації, яка визначається при проходженні атестації. Серед напрямків спеціалізації окремо виділяється «юридичні послуги», для атестації у цій спеціалізації претендент повинен мати юридичну освіту, а проходження атестації за цим напрямком надає право патентному повіреному представляти правовласника у питаннях позасудового захисту при порушенні авторських або суміжних прав в Інтернеті в порядку, встановленому статтею 56 Закону України «Про авторське право і суміжні права» [7]. Усі інші спеціалізації не вимагають юридичної освіти, натомість передбачають наявність спеціальної освіти у сфері інтелектуальної власності.

Відповідно до Положення з метою здійснення своєї професійної діяльності патентний повірений наділений представницькими повноваженнями перед ДО «Український національний офіс інтелектуальної власності та інновацій» (далі – УКРНОІВІ), який наразі виконує функції Національного органу інтелектуальної власності (далі – НОІВ), Мінекономіки, фізичними та юридичними особами. Необхідність представництва перед УКРНОІВІ виникає на стадії реєстрації прав, а також при розгляді питань, які віднесені до компетенції Апеляційної палати НОІВ. З цією метою пунктом 4 Розділу II Положення патентному повіреному надані права на складання необхідних документів, представництво й захист прав та інтересів клієнта в УКРНОІВІ.

При здійсненні захисту інтересів свого клієнта після державної реєстрації прав - у питаннях порушення патенту, визнання патенту недійсним тощо, патентний повірений зустрічається із необхідністю представництва клієнта при здійсненні судового розгляду справи. Норма статті 59 Конституції України [8] гарантує кожному право на професійну правничу допомогу, яка може надаватися безоплатно у випадках, передбачених законом. Аналізуючи вітчизняні процесуальні закони, слід зауважити, що патентний повірений України, хоча за визначенням його діяльність включає захист прав інтелектуальної власності, тим не менш не наділений правом представляти інтереси свого клієнта (власника прав, заявника, ліцензіата, користувача), який є учасником справи у позовному провадженні в якості позивача, відповідача або третьої особи, – через монополію адвокатів на професійне представництво в суді. Відповідно до статті 16 ГПК України [4], статті 15 ЦПК України [9], статті 16 КАС України [10] учасники справи мають право користуватися правничою допомогою, а представництво у суді, як вид правничої допомоги, здійснюється виключно адвокатом (професійна правнича допомога), крім випадків, встановлених законом. У судовому процесі учасника справи може представляти адвокат або законний представник, виключенням з цього правила є представництво у малозначних (нескладних) справах (ст. 58 ГПК України[4], ст. 60 ЦПК України[9], ст. 57 КАС України[10]).

Визначаючи правничу допомогу як надання правничих послуг, спрямованих на забезпечення реалізації прав і свобод людини і громадянина, захисту цих прав і свобод, їх відновлення у разі

порушення, – Закон України «Про безоплатну правничу допомогу» [11] наводить серед переліку правничих послуг, зокрема: надання правової інформації, консультацій і роз'яснень з правових питань; складення заяв, скарг, процесуальних та інших документів правового характеру; здійснення представництва інтересів особи в судах, інших державних органах, органах місцевого самоврядування, перед іншими особами. Слід наголосити, що патентні повірені, здійснюючи захист прав інтелектуальної власності свого клієнта, надають більшість із вказаних послуг, проте не можуть бути представниками у суді.

Звертаючись до іноземного досвіду щодо правового статусу патентних повірених, слід, відзначити, що, зокрема, у США, Великобританії та ЄС, можна побачити інший підхід: патентні повірені іменуються «patent attorneys», що дослівно означає «патентні адвокати», – їхній правовий статус передбачає, за певних умов, представницькі повноваження у суді. Розглядаючи досвід США, слід виділити дві категорії представників у справах інтелектуальної власності: патентні повірені та патентні агенти [12]. Різниця у правовому статусі вказаних професіоналів полягає у тому, що зареєстровані патентні агенти («patent agents») не мають юридичної освіти і можуть представляти інтереси клієнта перед Федеральним патентним офісом США (United States Patent and Trademark Office, далі – ФПО США) у зв'язку із реєстраційними процедурами, пов'язаними із отриманням патенту на винахід, патенту на дизайн, реєстрацією торговельної марки. Натомість патентні повірені («patent attorneys») повинні мати юридичну освіту, бути адвокатами, і крім цього мати технічну освіту і скласти кваліфікаційний екзаме́н перед ФПО США – вони наділені повноваженнями не лише представляти інтереси клієнта перед ФПО США, але здійснювати представництво у судових процесах, пов'язаних із захистом прав інтелектуальної власності. Кваліфікаційні вимоги і процедура реєстрації цих професіоналів встановлені у §11.6 Зведених правил патентування (Consolidated Patent Rules) [13].

Судова система Великобританії включає суди спеціальної юрисдикції – Патентний суд (Patents Court)[14] і Суд з питань інтелектуальної власності (Intellectual Property Enterprise Court) [15], які входять до Господарських і майнових судів Високого Суду Справедливості, – у яких представляти учасників справи можуть патентні повірені та повірені з торговельних марок Великобританії. Для набуття цих професійних статусів потрібно пройти акредитацію у професійних інституціях: Королівський інститут патентних повірених надає право бути патентним повіреним Великобританії («Patent Attorney» або «Patent Agent»), а Королівський інститут повірених із торговельних марок, відповідно, уповноважений надавати статус повіреного з торговельних марок («Registered Trade Mark Attorney» або «Registered Trade Mark Agent»). Зазначені професійні статуси надаються фізичним особам, які мають кваліфікацію у праві інтелектуальної власності, досвід юридичної практики, а патентні повірені повинні мати освітній ступінь із технічних наук [16]. Правове регулювання професійної акредитації покладено на незалежний орган – Раду з регулювання інтелектуальної власності (IP regulation board, далі – IPReg). IPReg складається з двох департаментів, які займаються, відповідно, регулюванням діяльності повірених у справах торговельних марок та регулюванням діяльності патентних повірених. До складу IPReg входять голова та чотири непрофесійні члени, а також три патентні повірені та три повірені у справах торговельних марок.

За прийнятими IPReg Правилами акредитації на ведення судових процесів, участі у слуханні справ та іншої акредитованої юридичної діяльності (The Rights to Conduct Litigation and Rights of Audience and Other Reserved Legal Activities Certification Rules) [18] встановлено три рівні кваліфікації, які доступні зареєстрованим патентним повіреним за результатами проходження відповідного навчання, що засвідчуються сертифікатами: сертифікат на ведення судових процесів щодо інтелектуальної власності (базовий рівень); сертифікат на ведення судових процесів у вищих судах; сертифікат на право адвокатської діяльності у вищих судах.

Кожен із цих сертифікатів надає право на певні представницькі дії на різних етапах судового розгляду спору стосовно прав інтелектуальної власності. Усі зареєстровані патентні повірені повинні мати як мінімум сертифікат першого рівня – з ведення судових спорів щодо інтелектуальної власності, який іноді називають «сертифікатом з навичок ведення судових спорів» або «базовим сертифікатом». Після 1 січня 2013 року отримання цього сертифікату є одним із етапів акредитації повірених з торговельних марок. Патентні повірені, якщо вони не були зареєстровані станом на 31 грудня 2012 року, повинні отримати сертифікат з ведення судових спорів щодо інтелектуальної власності протягом трьох років після закінчення першого року реєстрації [19]. Отже правове регулювання діяльності представників у справах інтелектуальної власності (патентних повірених) Великобританії передбачає для них обов'язкову кваліфікацію на ведення судових процесів у спеціалізованих судах та уповноважує їх на це представництво.

На наш погляд, найбільш оптимальний підхід до питання наділення патентних повірених процесуальною правосуб'єктністю як представника у процесі запроваджено у правових засадах функ-

ціонування Єдиного патентного суду ЄС (Unified Patent Court, далі – ЄПС). Відповідно до статті 1 Угоди про Єдиний патентний суд (Agreement on a Unified Patent Court, далі Угода про ЄПС) [20] до юрисдикції ЄПС віднесено визнання недійсним та порушення європейських патентів, у тому числі із унітарним ефектом. Відповідно до статті 48 Угоди про ЄПС сторони патентного спору, який підвідомчий ЄПС, можуть брати участь у процесі через своїх представників. Представниками можуть бути адвокати, які мають право на представництво у судових процесах у державах-членах Угоди про ЄПС. Але також відповідно до частини 2 статті 48 Угоди про ЄПС сторони патентного судового процесу можуть бути представлені європейськими патентними повіреними, які уповноважені здійснювати професійне представництво перед Європейським патентним офісом (European Patent Office, далі – ЕПО) та ЄПС. Відповідно до статті 134 Європейської патентної конвенції (the European Patent Convention, далі – ЕПК) [21] здійснювати професійне представництво перед ЕПО можуть лише особи, які відповідають кваліфікаційним вимогам і внесені до переліку європейських патентних повірених, який ведеться ЕПО. Додатково кваліфікація європейського патентного повіреного із судового представництва перед ЄПС має бути підтверджена Свідоцтвом на представництво у європейському судовому патентному процесі (European Patent Litigation Certificate). Список європейських патентних повірених, які мають право на представництво перед ЄПС, міститься у Реєстрі ЄПС [22].

Зазначеним представникам сторін у патентному судовому процесі можуть асистувати патентні повірені, які не мають Свідоцтва на представництво у європейському судовому патентному процесі, проте їм дозволено виступати у судових слуханнях як асистент представника сторони (пункт 4 статті 48 Угоди про ЄПС). Відповідно до пунктів 6 (b) та 7 правила 287 Регламенту ЄПС (Rules of Procedure of the Unified Patent Court, далі – Регламент ЄПС) [23] такими асистуючими патентними повіреними можуть бути особи, які відповідно до законодавства держави, де вони здійснюють практичну діяльність, мають право надавати консультації із правової охорони винаходів або захисту патентів у судовому порядку, чи судового розгляду питань, пов'язаних із патентною заявою, та які компетентні для консультування з цих питань. Уповноважений на представництво у патентному судовому процесі європейський патентний повірений наділений такими ж правами, як адвокат, у тому числі має право на адвокатську таємницю, про що вказується у правилі 287 Регламенту ЄПС [23].

Отримати Свідоцтво на представництво у європейському судовому патентному процесі може особа, яка вже має статус європейського патентного повіреного та пройшла акредитовану Адміністративним комітетом ЄПС (the Administrative Committee of the UPC) [24] програму навчання, яку забезпечує Академія європейського права спільно із Маастрихтським університетом [25]. Вказана програма забезпечує здобуття необхідних компетенцій для здійснення правової експертизи та ведення справ у ЄПС європейським патентним повіреним без юридичної освіти.

Повертаючись до патентних повірених України, слід зазначити, що атестаційні вимоги для цих професіоналів передбачають обов'язкову наявність спеціальної вищої освіти у сфері інтелектуальної власності. На сьогоднішній день, освіта у сфері інтелектуальної власності не виділена в окрему спеціальність, а надається в рамках спеціальностей 081 «Право» та 073 «Управління та адміністрування» [26]. Таким чином, якщо спеціальна освіта здобувається в рамках спеціальності «Право», кандидат у патентні повірені, передбачається, пройшов навчання із процесуальних дисциплін, здобувши базові компетентності для професійного представництва у суді. Вважаємо за доцільне, беручи за основу досвід функціонування європейського патентного судочинства, запровадити диференціацію атестування патентних повірених: із правом судового представництва та без такого права (за вибором кандидата). Особам, які бажають пройти додаткове навчання для отримання компетентностей для професійного представництва у суді у справах щодо прав інтелектуальної власності, має бути надана така можливість.

Надаючи право патентному повіреному України здійснювати представництво у суді, необхідно визначити його процесуальну правосуб'єктність, на кшталт процесуальної правосуб'єктності адвоката як професійного представника, проте з урахуванням спеціалізації у сфері інтелектуальної власності. Так, Шпак М.В. виділив наступні елементи цивільної процесуальної правосуб'єктності адвоката: цивільні процесуальні права адвоката, цивільні процесуальні обов'язки, професійні заборони й юридичну відповідальність [27, с. 86]. Ґрунтуючись на такому підході, доречно визначити права, обов'язки, професійні заборони та юридичну відповідальність патентного повіреного України, окресливши його спеціальну процесуальну правосуб'єктність у сфері інтелектуальної власності. Прописати це можливо у спеціальних законах у сфері інтелектуальної власності або у спеціальному законі, який би встановлював правовий статус патентного повіреного України, або якщо все ж запрацює Вищий суд з питань інтелектуальної власності, - у законі, яким буде регулюватися діяльність цього судового органу.

Ще одним аргументом на користь надання повноважень щодо професійного представництва у суді патентному повіреному, є те, що такий підхід більшою мірою забезпечив би доступ до справедливого судочинства, оскільки у такому випадку витрати на послуги патентного повіреного, пов'язані і судовим процесом, можна було б віднести до витрат на правову допомогу. Відповідно до частини 3 статті ст. 123 ГПК України [4], частини 3 ст. 133 ЦПК України [9], частини 3 ст. 132 КАС України [10] витрати на професійну допомогу патентного повіреного не відносяться до витрат, пов'язаних з розглядом справи, які підлягають відшкодуванню. У свій час Конституційний Суд України у своєму рішенні щодо тлумачення права на правничу допомогу, гарантовану статтею 59 Конституції України, та можливості відшкодування витрат на послуги інших фахівців у галузі права, крім адвокатів, – розтлумачив, що до складу судових витрат на юридичні послуги, які підлягають відшкодуванню юридичній особі у господарському судочинстві, належать суми, сплачені такою особою, якщо інше не передбачено законом, лише за послуги адвоката [28].

Більш справедливим і таким, що більшою мірою забезпечує доступ до судочинства, вбачається позиція, яка відображена у правовому регулюванні діяльності ЄПС. Так, правилом 152 Регламенту ЄПС [23] встановлено, що витрати на представництво адвокатом чи акредитованим ЄПС європейським патентним повіреним підлягають відшкодуванню. Розмір витрат на представництво, які підлягають відшкодуванню, має бути розумним та співмірним, проте не перевищувати лімітів, які встановлюються Адміністративним комітетом ЄПС (Scale of ceilings for recoverable costs [29]). Шкала лімітів відшкодування була затверджена Рішенням Адміністративного комітету ЄПС 24 квітня 2023 року і передбачає, що максимальний розмір витрат на представництво, які підлягають відшкодуванню, становить від 38 тис. євро при ціні позову до 250 тис. євро до 2 млн. євро при ціні позову більше, ніж 50 млн. євро. На нашу думку такий підхід вартий наслідування.

Висновки. Проаналізований іноземний досвід свідчить про доцільність розширення повноважень патентних повірених України, наділивши їх правом представляти свого клієнта у суді як учасника справи у спорах щодо прав інтелектуальної власності. Вказівка у процесуальних законах на закон, яким може бути передбачено виключення із монополії адвоката на представництво (частина 2 статті 16 ГПК України [4], частина 2 ст. 15 ЦПК України [9], частина 2 ст. 16 КАС України [10]), дозволяє передбачити на рівні закону, що патентні повірені України надають професійну правничу допомогу у сфері інтелектуальної власності, закріпивши право патентного повіреного України представляти свого клієнта у суді у визначених категоріях спорів. На наш погляд це доцільно зробити, прийнявши окремий закон про діяльність патентних повірених України або включивши окрему статтю до спеціальних законів у сфері інтелектуальної власності, за прикладом визначення повноважень НОІВ, Апеляційної та Атестаційної палат НОІВ, чому присвячені окремі статті саме у спеціальних законах у сфері інтелектуальної власності. У випадку прийняття закону про Вищий суд з питань інтелектуальної власності, правовий статус патентного повіреного України для судового представництва перед цим судом може бути визначений у такому законі.

Наділивши на рівні закону патентного повіреного України правом на здійснення представництва у суді, необхідно доповнити професійну правничу допомогу спеціалізованою професійною правничою допомогою у сфері інтелектуальної власності, яку здійснюють патентні повірені України, які пройшли відповідну атестацію. З цієї метою пропонуємо доповнити статтю 1 Закону України «Про безоплатну правничу допомогу» [11] визначенням «спеціалізована правнича допомога у сфері інтелектуальної власності – надання правничих послуг, спрямованих на забезпечення реалізації та захисту прав інтелектуальної власності, їх відновлення у разі порушення». Норми статті 16 ГПК України [4], статті 15 ЦПК України [9], статті 16 КАС України [10] доповнити частиною, де зазначити: «Професійна спеціалізована правнича допомога у сфері інтелектуальної власності надається патентними повіреними України, які пройшли відповідну атестацію». Порядок проходження такої атестації потрібно передбачити у Положенні, забезпечивши кандидата у патентні повірені або вже зареєстрованого патентного повіреного України можливістю пройти відповідне навчання та склавши кваліфікаційний іспит, що передбачає набуття права на процесуальне професійне представництво.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Гринчук В.. Вищий суд з питань інтелектуальної власності: проблеми та перспективи діяльності. Вісник КНУ імені Тараса Шевченка. 3(122)/2022. С. 20–24.
2. Андрощук Г.А., Работягова Л.І. Єдиний патентний суд ЄС: організаційні та економіко-правові засади функціонування. Наука, технології, інновації. 2019. № 2. С. 34–43.
3. Соколова О.О. Уніфікований патентний суд як унікальна інституція патентного захисту в ЄС. *Право і суспільство*. 2023. № 1. С. 403–412.

4. Господарський процесуальний кодекс України від 06.11.1991 № 1798-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12/ed20250409#Text> (дата звернення: 29.06.2025).
5. Про охорону прав на винаходи і корисні моделі: Закон України від 15.12.1993 № 3687-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3687-12#Text> (дата звернення: 29.06.2025).
6. Положення про представників у справах інтелектуальної власності (патентних повірених): Наказ Міністерства економіки України від 29.12.2023 № 20599. Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 20 лютого 2024 р. за № 263/41608. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0263-24#Text> (дата звернення: 29.06.2025).
7. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 01.12.2022 № 2811-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#Text> (дата звернення: 29.06.2025).
8. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 29.06.2025).
9. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 № 1618-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text> (дата звернення: 29.06.2025).
10. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 № 2747-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text> (дата звернення: 29.06.2025).
11. Про безоплатну правничу допомогу: Закон України від 02.06.2011 № 3460-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-17#Text> (дата звернення: 29.06.2025).
12. United States Patent and Trademark Office. Becoming a patent practitioner. URL: <https://www.uspto.gov/learning-and-resources/patent-and-trademark-practitioners/becoming-patent-practitioner> (дата звернення: 29.06.2025).
13. Appendix R Consolidated Patent Rules - January 2025 Update, Title 37 - Code of Federal Regulations. Patents, Trademarks, and Copyrights. URL: https://www.uspto.gov/web/offices/pac/mpep/consolidated_rules.pdf (дата звернення: 29.06.2025).
14. GOV-UK. Patents Court. URL: <https://www.gov.uk/courts-tribunals/patents-court> (дата звернення: 29.06.2025).
15. GOV-UK. Intellectual Property Enterprise Court. URL: <https://www.gov.uk/courts-tribunals/intellectual-property-enterprise-court> (дата звернення: 29.06.2025).
16. Intellectual Property Regulation Board. What is a patent attorney? URL: <https://ipreg.org.uk/what-is-an-attorney/what-is-patent-attorney> (дата звернення: 29.06.2025).
17. IP regulation board. URL: <https://ipreg.org.uk/> (дата звернення: 29.06.2025).
18. The Rights to Conduct Litigation and Rights of Audience and Other Reserved Legal Activities Certification Rules 2012. URL: https://ipreg.org.uk/sites/default/files/IPReg_Regulations_Website_amended_July_20161.pdf (дата звернення: 29.06.2025).
19. IP regulation board. Litigation and Rights of Audience Rules. URL: <https://ipreg.org.uk/pro/ipregs-regulatory-arrangements/litigation-and-rights-of-audience-rules> (дата звернення: 29.06.2025).
20. Agreement on a Unified Patent Court (2013/C 175/01). URL: https://www.unified-patent-court.org/sites/default/files/upc_documents/agreement-on-a-unified-patent-court.pdf (дата звернення: 29.06.2025).
21. European Patent Convention. URL: <https://www.epo.org/en/legal/epc/2020/a134.html> (дата звернення: 29.06.2025).
22. European Patent Litigation Certificate. URL: https://www.era.int/cgi-bin/cms?_SID=3ac40c5e39ed78a3bdeddb3ec989a590732e49d601011990051515&_sprache=en&_bereich=artikel&_aktion=detail&idartikel=132252 (дата звернення: 29.06.2025).
23. Rules of Procedure of the Unified Patent Court. URL: https://www.unified-patent-court.org/sites/default/files/upc_documents/rop_en_25_july_2022_final_consolidated_published_on_website.pdf (дата звернення: 29.06.2025).
24. European Patent Litigation Certificate. URL: <https://patentlitigationcertificate.eu/> (дата звернення: 29.06.2025).
25. Academy of European Law in Trier. European Patent Litigation Certificate. URL: https://www.era.int/cgi-bin/cms?_SID=3ac40c5e39ed78a3bdeddb3ec989a590732e49d601011990051515&_sprache=en&_bereich=artikel&_aktion=detail&idartikel=132252 (дата звернення: 29.06.2025).
26. Кодинець А. Освіта у сфері інтелектуальної власності: проблеми та перспективи. URL: <https://nipo.gov.ua/wp-content/uploads/2024/04/kodynets-ipweek24-prez-web.pdf> (дата звернення: 29.06.2025).
27. Шпак М.В. Професійне представництво адвоката у цивільному процесі : монографія. Харків: Право, 2020. 224 с.
28. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням Приватного малого підприємства - фірми „Максима“ щодо офіційного тлумачення положень частини

першої статті 59 Конституції України, частини першої статті 44 Господарського процесуального кодексу України (справа про відшкодування витрат на юридичні послуги у господарському судочинстві) № 6-рп/2013 від 11.07.2013. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v006p710-13/ed20170803#n32> (дата звернення: 29.06.2025).

29. Scale of ceilings for recoverable costs. Decision of the Administrative Committee of 24 April 2023 on the Scale of Recoverable Cost Ceilings. URL: https://www.unified-patent-court.org/sites/default/files/upc_documents/d-ac_10_24042023_ceiling_e_for-publication.pdf (дата звернення: 29.06.2025).